

انقلاب اسلامی در تفکر دینی امام خمینی (ره)

اثر: احمد حاج بابائی

مربی دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه تهران

(ص ۵۷ تا ۶۴)

چکیده:

برای درک بهتر احیای تفکر دین از نظر حضرت امام خمینی (ره) باید تلاش‌هایی را مد نظر قرار داد تا تفکر و نقش حضرت امام (ره) را در احیای تفکرات دینی، هم از جنبه تاریخی و هم به لحاظ اهمیت آن در رویارویی با جریان‌های استعماری و استکباری مورد بررسی قرار دهیم. برخورد با تفکر دینی در طول تاریخ اسلام عملاً یک روز از رحلت پیامبر بزرگوار اسلام نگذشته بود که امامت و ولایت از مسیر "من کنت مولاً، خارج و در مسیر سقیفه بنی ساعده قرار گرفت و بستر تاریخ را آماده ضدیت با تفکر شیعه قرارداد، که بعد از حکومت علی (ع) نزدیک به هفت قرن اسلام ناب محمدی (تشیع) در کاخ‌های بنی امیه و بنی عباس محصور شد ولی تفکر دینی تشیع متوقف نگردید، و شخصیت‌هایی چون خواجه نصرالدین طوسی در حکومت مغول نفوذ کرده که اوج ترقی و عظمت اسلام یعنی تشیع گردیدند تا جایی که آخرین بازمانده مغول (ابوسعید) از مبلغین و پیروان این تفکر گردید.

واژه‌های کلیدی: تفکرات، احیاء، استعماری، استکباری، غدیر.

مقدمه:

برای درک بهتر احیای تفکر دینی شخصیتی مانند حضرت امام خمینی (ره) می‌بایستی تلاش‌هایی را که برای سرکوب تفکر دینی تشیع در طول تاریخ انجام پذیرفته است مد نظر قرار داد. این بدان معنا نیست که خواسته باشیم در این نوشتار به بازگویی گذشته بپردازیم، بلکه می‌خواهیم اندکی از تفکرات و نقش امام خمینی (ره) را در احیاء تفکرات دینی و نقش و تفکر او، هم از جنبه تاریخی و هم، به لحاظ اهمیت آن، در رویارویی با جریان‌ات استعماری و استکباری را مورد بررسی قرار دهیم.

برخورد با تفکر دینی و سرکوب آن در تاریخ اسلام از زمانی بوقوع پیوست که پیامبر گرامی اسلام صلی اله علیه و آله و سلم با ۲۳ سال رنج و زحمت و با نزول آیات کریمه الهی که روز به روز بر قدرت و عظمت اسلام افزود با غروب خورشید اسلام در ۲۸ صفر سال دهم هجرت عملاً امامت مسلمین را از مسیر من گنث مولا علی مولا خارج کرده در مسیر سقیفه بنی ساعده سوق دادند. و حکومتی که بقول حضرت امام خمینی (ره) قضیه غدیر، قضیه جعل حکومت است، این است که قابل نصب است و الا مقامات معنوی قابل نصب نیست، یک چیزی نیست که با نصب، این مقام پیدا بشود. لکن آن مقامات معنوی که بوده است و آن جای معینی که برای آن بزرگوار بوده است، اسباب این شده است که او را به حکومت نصب کنند. ولایتی که در حدیث غدیر است به معنای حکومت است نه به معنای مقام معنوی. (حکومت از دیدگاه امام خمینی (ره) صحیفه نور ج ۲۰ ص ۲۸)

انحراف سقیفه بنی ساعده بستر تاریخ را آماده نمود که بعد از حکومت پنج ساله علی (ع) عملاً بنی امیه مقدمه و منشأ تحمیل اشراف‌گری و به دنبال آن از ۱۳۲ هجری قمری بنی عباس تا سال ۶۵۶ ه.ق. بر اسلام مسلط گردید. درست است که اسلام نزدیک به هفت قرن محصور کاخ‌های بنی امیه و بنی عباس گردید ولی تفکر

دینی اسلام ناب محمدی (تشیع علوی) متوقف نگردید و شخصیت‌هایی مانند شیخ مفید و شاگردانش چون سید رضی، نجاشی صاحب کتاب رجال، ابن حمزه و شیخ طوسی و هم‌چنین خواجه نصیرالدین طوسی و عظاملک جوینی و ابن علقمی با نفوذ در حکومت ایلخانان توانستند حکومت غاصب عباسی را متلاشی و تفکر و اندیشه تشیع را در اعماق قلوب سردمداران ایلخانی وارد کنند. تا جایی که اوج ترقی و عظمت اسلام ناب محمدی (تشیع اثنی عشری) را تا پایان حکومت آخرین بازمانده مغول (ابوسعید) می‌بینیم، ولی انحراف سقیفه همچنان ادامه پیدا کرد. با روی کار آمدن دولت عثمانی و جنگ و ستیز فیزیکی و عقیدتی با دولت‌های ایرانی تا پایان خلافت عثمانی در اوائل قرن چهاردهم هجری بویژه مهوریت تفکر دینی در بین عثمانیها ادامه داشت.

با فروریختگی امپراطوری بزرگ عثمانی که خود را روزگاری ام القرای اسلام می‌دانست خلافت عثمانی سرکوبی تفکر دینی و اندیشه‌های اسلام ناب محمدی (ص) پایان نگرفت، بلکه در طول قرن چهاردهم با روش و شیوه‌های خاصی ادامه پیدا کرد که هنوز هم ادامه دارد.

در این راستا استعمارگران اروپائی گرچه در ادامه سلطه جوئی بر کشورها شکست خوردند، ولی شیوه استعماری خود را به روش دیگری شروع کردند، بیداری ملت‌ها در قرن معاصر کاری با استعمار کرد که ظاهراً شمشیر از سر آنها برداشته شد. و برای تداوم غارت ثروت‌های تحت سلطه خود، سلطه فکری و فرهنگی را جایگزین آن اسلحه ننگین کردند.

با تولد و پیشرفت فوق‌العاده‌ای که در صنایع اروپا بوجود آمد استعمار نو با پشتیبانی صنایع غرب بویژه آمریکا توانست مسلمانان را بسوی غرب متوجه کند و در حصار استعمار جدید قرار دهد و این شیوه ظرافت خاصی داشت و کمتر کسی می‌توانست وجود استعمار را درک کند.

حتی کسانی که داعیه دار مبارزه علیه استعمارگران داشتند. بخاطر اینکه فرزندانشان بتوانند از تحصیل کرده‌های اروپا رفته بعنوان طرفداران سرسخت خود استفاده کنند همین امر آغاز اندیشه‌ها و نهضت‌های سیاسی جدیدی توسط علما و روحانیت مبارز در طول تاریخ بعد از اسلام گردید.

روحانیت شیعه همیشه در برابر تهاجم فرهنگی قد برافراشته و در هر دوره‌ای از تاریخ اسلامی بگونه‌ای مبارزه را ادامه داد. اگر علمای تشیع قساوت و بی‌رحمی آقا محمدخان را در برابر خود می‌دیدند به هیچ وجه از تفکر دینی خود عقب ننشستند بقول تاریخ در همان زمان شخصیتی چون مرحوم شیخ ملا محمد علی مظفر اصفهانی که با وجود ترسی که همگان از شاه قاجار داشتند، هنگامی که شاه به دیدن وی آمد، ملا محمد علی از روی بی‌اعتنائی خود را با شستن لباسهایش مشغول نمود (زنجانی - عمید - ریشه‌های انقلاب - ص ۳۲۸) با این احوال آغاز تهاجم فرهنگی غرب بمرور از همین زمان شروع گردید و اولین جایگاهی که آماج حملات استعمارگران قرار گرفت فرهنگ دینی بود.

در چارچوب مبارزه ضدّ دینی مکتبهای ضدّ روحانیت شیعه مانند صوفیه - اخباریون (اخباریون با شیخ محمد شریف اسدآبادی بوجود آمدند مرگ او سال ۱۰۳۳ ه.ق. (۱۶۲۴ - م) که زمینه وجود این مکتب از قرن ششم هجری بوده است - الگار - حامد - جنبش مشروطیت - (نقش روحانیت پیشرو) ص ۵۰) شیخیه، اهل حق (علی‌اللهی)، بروز اسماعیلیه - خیزش با بی‌ها (بهائیت) که قریب به اتفاق تحت تاثیر استعمار بیگانه بوجود آمد. گرچه بنحوی با فشار و ایستادگی روحانیت متعهد هر یک در زمانی خاص سرکوب شدند. ولی بعد از پیروزی نهضت تنباکو و جهش علما و روحانیت و بیداری مردم یکبار دیگر توسط شخصیتی مانند سید جمال‌الدین اسدآبادی فکر و اندیشه جدیدی بین ملت‌های مسلمان بوجود آورد که زمینه‌ساز بیداری و نهضت‌های اسلامی علیه استعمارگران شد و خود جوششی برای یک انقلاب دیگری که به فکر استعمار

خطور نمی‌کرد. نهضت مشروطیت آغاز بیداری ملت‌های تحت ستم بود ولی همان تحصیل کرده‌هایی که توسط استعمار غرب و شرق شستشوی مغزی داده شده بودند نهضت توأم با مذهب و فرهنگ اصیل اسلامی را ربود و حتی شخصیتی مانند آیه‌الله شیخ فضل‌الله نوری بخاطر جلوگیری از تهاجم فرهنگی جانش را از دست داد. استعمار کهنه انگلیس با دیگر همدستانش مسلط بر حکومت شدند و در اصل با فکر و اندیشه غربی در کشورهای اسلامی شروع به فعالیت کردند، در ترکیه آتاتورک خط عربی را به خط لاتین تبدیل کرد. مساجد را بست - روحانیت را حذف و حتی صدای اذان پخش نمی‌شد، در مقابل او رضاخان هم ماموریت پیدا کرد که روش آتاتورک را دنبال کند. در هندوستان که تحت سلطه انگلیس قرار داشت توسط ایادی خود همان آموزش ضدّ دینی را شروع کردند در آفریقا - چین - آسیای جنوب شرقی و هر کجا که نشانی از اسلام وجود داشت این فرهنگ به پیش رفت و هم‌زمان با این حرکتها در کشورهای آسیای مرکزی جنبش نوپای کمونیسم مورد تهاجم قرار گرفت و تمدن و فرهنگ غنی و درخشان ماوراءالنهر را مورد تهدید قرار داد و غریب به ۷۰ سال در حبس خود نگه داشت، و بر چهره تمدن درخشان اسلامی و تفکر پایدار دینی در کشورهای ماوراءالنهر غبار غم نشانید. در قرن معاصر جریانهای ضدّ دینی کمونیست در آسیای مرکزی و قسمتهائی از آسیای شرقی و اروپای شرقی توسعه یافت و میلیونها انسان مسلمان را در محاصره خود قرار داد. از یک طرف جریان ضدّ دینی کمونیستها و از طرف دیگر استعمار جدید غرب، مسلمانان را مانند مثلثی احاطه کرده بود و هر آن تفکر دینی اسلام را تحت فشار قرار می‌داد، این جریان ادامه پیدا کرد تا جائی که در طول اوج سرکوب تفکر دینی محسوب می‌شود باید نام برد و بی‌رحمانه تا دوران انقلاب اسلامی ایران به رهبری زعیم و عارف بزرگ تاریخ عصر حاضر حضرت امام خمینی (ره) ادامه یافت. امام رضوان الله علیه در برابر تهاجم سنگین تفکر دینی قد علم کرد و زمینه‌ای شد برای نمود پیدا کردن

همه فریادهای خاموشی که در روزگاران اخیر در بین ملت‌های مسلمان به هیچ وجه اجازه و توان بروز و ظهور پیدا نمی‌کردند.

امام خمینی (ره) ریشه‌های استعمار جدید را با توجه به اطلاعات گذشته استعمار، خوب تشخیص داد و از نفوذ عمیق تفکر دینی توده‌های مردم استفاده کرد و بر روی حساسترین نقطه‌های ضعف استعمار دست گذاشت (تجاوز به حقوق ملتها بویژه آمریکا) و از زمان شروع مبارزه (سال ۱۳۴۱) (اولین مخالفت امام با سیاست آمریکائی شاه از ایراد شرعی به بندهای خلاف شرع لایحه انجمن‌های ایالتی و ولایتی آغاز گردید که در روزنامه های عصر تهران با مخالفت امام (ره) (در جمع علمای طراز اول قم در جلسه‌ای در منزل مرحوم آیه... شیخ عبدالکریم حائری تشکیل یافت). نهضت امام خمینی - حمید روحانی - ص ۱۴۹) علیه استعمار و استبداد با تیزبینی و موقعیت شناسی که در ایشان وجود داشت یکی از عوامل بسیار مهم پیدایش، نفوذ عمیقی است که این رهبر بی‌مانند و بیدار دل تاریخ توانست در میان ملت‌ها راه پیدا کند. امام (ره) رهایی ملت‌های مسلمان را از شر تفکر غیردینی استعمار غرب، وجود آمریکا می‌دانست (شیطان بزرگ) بهمین جهت تمام تفکرهای اسلامی را متوجه و متمرکز به ام‌الفساد قرن حاضر و رژیم غاصب و کاذب صهیونیسم (اسرائیل) کرد و اسرائیل را به عنوان غده سرطانی که در قلب جهان اسلام ریشه دوانیده نقطه قوت مبارزات ضد استکباری ملت می‌دانست، و ضدیت با این جُرثومه فساد را با شروع انقلاب اسلامی از محدوده جغرافیائی ملت‌های در بند تفکر دینی و مذهبی خارج و آن را به عنوان یک نهضت اسلامی جهانی که متعلق به همه انسانهای تحت ستم است علیه اسرائیل غاصب بسیج نمود به قول حضرت آیه‌ا... پروجردی (ره) طی اطلاعیه در سال (۱۳۲۷ ه.ش.) چنین فرمودند:

"اسرائیل (یهودیانی) که چهارده قرن زیر پرچم اسلام جان و مال و دینشان محفوظ و محترم بوده اینک تلافی می‌کنند خدمات اسلام را به کشتن مردمان

نیکوکار و ریختن خونهای پاک نونهالان مسلمین به اقسام کشتن‌ها، و هتک می‌نمایند عرض مسلمانان را و خراب می‌کنند عبادتگاه و خانه ایشان را و رعایت نمی‌نمایند عهدها و پیمانها را" (حضرت آیه‌ا... العظمی بروجردی به زبان عربی (ترجمه شده) خرداد

سال ۱۳۲۷ - روزنامه جمهوری اسلامی یکشنبه ۱۵ خردادماه ۱۳۷۶)

برای امام (ره) اسلام و تفکرات دینی حدّ و مرزی ندارد، و نهضت امام (ره) بزرگترین عامل توفیق در احیاء تفکر دینی در جهان معاصر است، بطوریکه توانست هم لبه تیز کمونیسم و هم هیبت استعمار غرب را در هم بشکند و بیش از یک میلیارد و سیصد میلیون مسلمان را به تفکر دینی که هویت اسلامی داشته دعوت نماید. فروریختگی ابرقدرت شرق کمونیسم که موجب رهائی بیش از ۱۲۰ میلیون مسلمان در کشورهای آسیای مرکزی و چندین میلیون نفر مسلمان در اروپای شرقی و باز نمودن دریچه‌های تنفس بروی مسلمانان دیگر کشورها که در بند استعمار و استبداد داخلی خود بودند گردید، و در پرتو آن راه زندگی و تفکر دینی خود را باز یافتند و می‌رود که در چارچوب قوانین اسلام به راه خود ادامه دهند. گرچه عقب نشینی غرب و شرق در برابر نهضت اسلامی و بیداری ملت‌ها که نشأت یافته از تفکر امام است به بهای سنگینی برای اسلام منتهی گردید و شخصیت‌های متفکر و مبارزی چون آیه‌ا... بهشتی و آیه‌ا... مطهری، و آیه‌ا... مفتاح و صد‌ها شخصیت از بهترین فرزندان اسلام در ایران و دیگر کشورهای بیدار از دست دادیم، ولی فتح‌بابی برای احیاء تفکر دینی از دریچه و رهگذر این قیام الهی به برکت خونهای ریخته شده برای اسلام صورت گرفته که بسیار باارزش و گرامی است که باید قدر و منزلت آن به درستی شناخته و دانسته گردد.

از بیانات مقام معظم رهبری حضرت آیه‌ا... خامنه‌ای فرموده راهی را که امام خمینی (ره) برای حیات دوباره اسلام پیمود همان راهی بود که رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم پیموده است انقلاب ما ملتها را با هم آشنا و نزدیک کرد. امروز

کشورها و ملت‌های اسلامی به برکت انقلاب ایران احساس می‌کنند که روحیه مسلمانی در آنها زنده شده است. ملت‌های عرب پیش از آنکه به عرب بودن خود افتخار کنند اگر وجدان و ایمانشان آزاد باشد به مسلمانی خویش افتخار می‌کنند. ملت مسلمان شبه قاره هند و آفریقا و سایر ملت‌های مسلمان آسیا نیز به مسلمانی خود افتخار می‌کنند. (از سخنان حضرت آیه ... خامنه‌ای - روزنامه جمهوری اسلامی - ویژه خرداد ۷۶)

بنابراین آثار و اندیشه‌های امام (ره) برای ملت‌های آزاد شده از بند تفکر و استعمار و استبداد به هیچ قیمتی فراموش شدنی نیست، و تا اسلام و قرآن در بین جوامع عزیز و محترم است، یقیناً انقلاب اسلامی و امام راحل و آرمان‌های مقدس هم چنان زنده و هرگز شامل مرور زمان نخواهد شد و سرمشق خواهد بود.

نتیجه‌گیری:

در نتیجه برخورد و مقابله با تفکر دینی و سرکوب آن، از زمان بعثت پیامبر اسلام (ص) آغاز گردید، و ۲۳ سال تحمل رنج و مشقت در مکه و مدینه، و سپس دوران امامت علی (ع) بعد از انحراف در سقیفه بنی ساعده و دوران سلطه حکومت‌های بنی امیه و بنی عباس و محصور بودن تشیع در طول هفت قرن بر اثر فشار این حکومت‌ها و دولت‌های تابع آنها، هیچ کدام نتوانست تفکر دینی پیامبر اکرم (ص) و علی (ع) را از بین ببرد. بلکه در دوران تاریخی بعد از آن که آغاز نهضت بزرگ اسلامی به زعامت امام خمینی (ره) شخصیت‌های بزرگی چون سید رضی، نجاشی، ابن حمزه، شیخ طوسی و شیخ مفیدها، توانستند با تفکر و اندیشه‌های اسلامی راه و روش راستین را راهنمای مسلمین سازند. گذشته از آن در پرتو مبارزات اسلامی بود، که شخصیتی چون امام خمینی (ره) در قرن بیستم میلادی توانست تمام معادلات سیاسی جهان را بهم ریخته و اسلام ناب محمدی را که ناشی از تفکر دینی متعالی اسلام بود، برای جامعه جهانی پایه‌ریزی نماید.